

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi római kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségnek Gyulafehérvárra a várba küldendők

Szentséges Urunk

XIII. LEO pápa

körlevele

a kath. világ összes patriárkáihoz, primásaihoz, ersekeihez s püspökeihez, kik az apostoli Székkel kegyelemben s egyezésben vannak.)

(Vége.)

Ellenkezőleg az újabb nemzedékek által föltálatlanok a politikai hatalomról már sok keserűséget okoztak az embereknek, s féltő, hogy ezentúl még végzetesebbekké válhatnak. Ugyanis az uralkodói jog szerzőjéül az Istent nem ismerni el annyit jelent, mint a politikai hatalmat legszebb díszétől megfosztani s életerét kettémetszeni. Midőn aztán azt a sokaság akarától teszik függővé, először is véleményökben csalatkoznak, azután pedig a fejedelemséget nagyon is ingadozó alapra helyezik. Az ilyen vélemények, mint megannyi ingerlő szer, a népek vágyait csak féktelenebbekké teszik s az állam nagy veszélyével előbb lappangó mozgalom, utóbb pedig a nyílt zendülés lejtőjére vezetik. Csakugyan, amit reformationak neveznek, s aminek pártívei és vezérei új tanaikkal alapjain megtámadták a vallásos és polgári hatalmat, azt csakhamar lázadás és vakmerő zendülések követték és oly pusztító polgári háború járt nyomukban, hogy alig volt hely, mely a zavaroktól és vérontástól megkimélve maradt volna. — Ugyanezen eretnokségből származik a múlt században a hamis bölcseszett, és azon jog, melyet ujnak neveznek, — továbbá a népfenség, végül pedig az a féktelen szabadosság, amit sokan egyedül tartanak szabadságnak. Ezekből fejlődött aztán ki a legvégső mótó, t. i. a socialismus, communismus és nihilismus, a polgári társadalomnak legijesztőbb betegsége, sőt talán halála. És mégis so-

kan találkozunk, akik még növelni törekcszenek a bajok hatását, s azon ürügy alatt, hogy a tömegben segítenek, sok nyomort idéznek elő.

És a mi ennél még nagyobb baj, az, hogy ennyi veszély közepett a fejedelmeknek nincsenek hatályos óvszerek, hogy helyreállítsák a fegyelmet és a kedélyek békéjét. A törvények tekintélyével fegyverkeznek föl, s azt hiszik, hogy a büntetések szigorával megfékezhetik azokat, kik a közrendet zavarják. Nagyon igaz, s azért komolyan megfontolandó, hogy nincs olyan büntetés, mely erős lenne az államot föntartani. Ugyanis a felelem, amint helyesen tanítja sz. Tamás, „gyöngye alap; mert akik félelemből adják meg magukat: ha alkalom akad, a midőn büntetlenséget remélhetnek, azok ellen, kik fölöttük vannak, annál dühösebben föllázadnak, minél inkább megfékezetttek egyedül félelemből, akaratuk ellenére.“ Továbbá: „A tulságos félelem legtöbbször a kétségbeesés karjai közé hajtja, — akétségbeesés pedig a legvakmerőbb merényletekre vezet.“ (De Regim. Princip. lib. 1, cap. 10.) Hogy ez mennyire igaz, azt tapasztalásból eléggé megtanultuk. Azért szükséges, hogy magasabb és hathatósabb okát keressük az engedelmességnek, s föltétlenül megállapítsuk, hogy a törvények szigorának sem lehet eredménye, ha az embereket nem vezérli a kötelességérzet és az isteni félelem. Ezt azonban csak a vallás által lehet elérni, mely erejével befolyásolja a szellemeket, meghajtja az emberek akaratát, hogy engedelmeskedjenek az uralkodónak nem csak megadással, hanem jó indulatból, ami minden emberi társadalomban legjobb óra a biztonságnak.

Tekintve ezt, el kell ismernünk, hogy a római pápák kiváló szolgálatokat tettek a közjónak azáltal, hogy mindig gondjok tárgyát képezte a fönnhíjázó és nyugtalan szellemeket megfékezni, és e végből

ismételve hallatták figyelmeztető szavakat, hogy azok mennyire veszélyesek a polgári társadalomra nézve. Erre vonatkozólag megemlítésre méltó VII. Kelemen pápának Ferdinándhoz, Cse. és Magyarország királyához intézett nyilatkozata: „Ezen vallás ügye egyszersmind magában foglalja ugy a te, mint a többi fejedelem tekintélyét és érdekét, — azért is az nem pusztítható el a nélkül, hogy a ti ügyetek romlását is maga után ne vonná, a mint ez némely helyen világosan látható volt.“ — És e tekintetben ragyogott Elődeink nagy bölcsesége és szilárd határozottsága, különösen pedig XI. Kelemen, XIV. Benedek és XII. Leo pápáké, akik abban az időben már terjedvén a gonosz tanok mótelye és növekedvén a secták vakmerősége, tekintélyökkel azon fáradoztak, hogy előlök az utat elzárják. — Mi magunk is már többször jeleztük a fenyegető veszélyeket, s ugyanakkor megjelöltük az óvszereket is. A fejedelmeknek és a közhatalom kezelőinek ajánlottuk a vallás oltalmát, a népeket pedig intettük, hogy minél inkább fordítsák hasznukra az egyház által nyújtott legfőbb javakat. Most arra irányozzuk törekvésünket, hogy a fejedelmek megértsek a vallás oltalmának nagy fontosságát és szükségességét; ujlag felajánlottuk azt nekik; mert bizonyos hogy annál mi sem erősebb. Továbbá az Úr nevében lelkünk mélyéből intjük őket, hogy védelmezzék a vallást, s hogy adják meg az egyháznak, ami az állam érdekében is van, azt a szabadságot, a melytől az igazságtalanság, közvesztesség nélkül nem fosztható meg. Krisztus egyházára bizonyára nem gyanakodhatnak a fejedelmek, s a népeknek sincs okuk rá irigykedni. Az egyház figyelmezteti a fejedelmeket, hogy kövessék az igazságot, hogy ne tévedjenek le soha a kötelesség utjáról, de ugyanekkor megerősíti őket és sok eszközzel elősegíti tekintélyöket. A mik a polgári kormányzat körébe tartoznak, azokról az egyház elismeri és ki is jelenti, hogy a fejedelmek hatalma alá esnek. Azon ügyekben, a melyek fölött az ítélet, bár különböző szempontból, megilleti egyaránt a vallási és a polgári hatóságot, az egyház óhajtja, hogy a kettő közt egyetértés uralkodjék, hogy így ugy az egyik, mint a másik oldalról elkerültesse a káros viszalyok. A mi pedig a népeket illeti: az egyház az egész emberiség üdveért van, s a népeket anyaként szereti. Az egyház az, mely könnyöletességével a lelkeket engedékenyebbé, az erkölcsöket szelidebbé, a törvényeket igazságosokká teszi, soha sem volt az ellensége a tisztességes szabadságnak, és

mindig kárhóztatta a zsarnokságot. Ez a magatartás az egyház sajátsága, ez benne gyökerezik, a mint sz. Ágoston néhány szóval világosan kifejezte: „Az egyház tanítja, hogy a királyok gondoskodjanak a népekről, hogy a népek legyenek a királyoknak alávetve, Így bebizonyítja, hogy nem minden illet meg mindenkit, de mindenkit megillet a könyöretesség, és senkit sem illet meg az igazságtalanság“. (De morib. Eccl. lib. 1. cap. 80).

Ezen okoknál fogva, Tisztelendő Testvérek, a ti tevékenységtök fölötté hasznos, s kétségtelenül üdvös lesz, ha buzgalmatokat és mindazon eszközöket, melyek hála Istennek, nem csekélyek, velünk egyesítetek a czélből, hogy a veszély az emberi társadalomról elháríttassék. Legyen gondotok rá, hogy mindenki ismerje és az életben lelkiismeretesen gyakorolja is mindazt, a mit a kath. egyház a hatalomról és az engedelmesség kötelméről tanít. Te-kintéyletekekkel és tanításaitokkal gyakrabban figyelmeztessétek a népeket, hogy kerüljék a tiltott társulatokat, ovakodjanak az összeesküvéstől, s mitse tegyenek lázadólag. Értessétek meg a népekkel, hogy akik Isten miatt engedelmeskednek az uralkodónak, azok hódolata észszerü, s engedelmissége lélekemelő. Minthogy „Isten adja a királyoknak az egészséget“ (Zsolt. CXLIII, 11.) és megengedi a népeknek, hogy „a béke szépségében lakjanak és a biztosság hajlékaiban és hüséges nyugalomban.“ (Izaiás. XXXII. 18.) Szükséges öt kérni, nála könyörogni, hogy mindenkinek elméjét irányozza a tisztesség és az igazság felé, lecsillapítsa a haragot, s állítsa helyre a földön a rég óhajtott békét és nyugalmat.

Hogy minél erősebb legyen a remény: hogy ezt elérjük eszközöljük ki szüz Máriának, Isten anyjának, a keresztények segítségének, az emberi nem öreinek, továbbá hitvesének sz. Józsefnek, kinek pártfogásában fölötté megbizik az egész egyház, végül sz. Péternek és Pálnak, az apostolok fejedelmének, a keresztény név öreinek és védőinek közbenjárását és üdvös védelmét.

Addig is az isteni malaszt zálogául titeket, Tisztelendő Testvérek, a klerust, a gondotokra bizott népet lelkünk mélyéből apostoli áldásukban részesítjük.

Kelt Romában szent Péternél, junius 29. 1881. pápaságunk negyedik évében.

XIII. LEO pápa.

Kinyilatkoztatás és hitregészlet.

I. Apolló mint Mózes és Messiás.

(Folytatás.)

A hitrege szerint a még csecsemő Mercur ellopta vala az Apolló barmait, s midőn semmi áron sem akarná azokat visszaadni: Apolló őt megkötözve Jupiter elejébe vitte, s így barmait ismét visszanyerte.¹⁰⁾ — Merkur alatt, mint alább a maga helyén láthatni, a jó angyalokon kívül magok a bukott angyalok, az ördögök is értetődnek. Minélfogva, ha Merkur elrabolta vala az Apolló barmait: ez arra mutat, hogy az ördög irigysége által jött vala a bűn a világra; továbbá, hogy épen a bűn vala az, mi az egek Urát megfosztá gyermekeitől, a baromként élt s ahhoz hasonlóvá lett emberektől;¹¹⁾ s midőn az ördög semmi földi áron nem akarná „visszaadni ragadományát, a bünterhelt emberi nemet: eljőve az Apolló által is jelölt Messiás, megkötözé a Merkur alatt is rejló ördögöt, s fogva vivé magával a fogságot, újból megnyitván hívei előtt a mennyországot.¹²⁾

Apollóról azt is olvassuk, hogy neki Merkur vala mestere a lantolásban, hárfázásban.¹³⁾ — Ez az eddigiek után ítélve nagyon visszásnak tetszhetik ugyan, de azért mégis van ennek is valami alapja a kinyilatkoztatásban. Ott ugyanis épen az első és második Ádámról, és így a Messiásra vonatkozólag is, azt olvassuk, hogy: „Egy kevéssel ugyan kisebb tevéd őt az angyaloknál.“¹⁴⁾ Már pedig én — abban — emberileg szólva — semmi visszasságot nem látok, ha a kisebb tanu a nagyobbótól: mit én ugy kívánok a Messiásról értetni, mint ahogy a Szentírás mondá róla, hogy „Jézus pedig nevedék bölcsességben, időben és kedvességben az Istennél és embereknél.“¹⁵⁾ Különben is, ha mi a hitrege kérdéses pontját már alapjában helytelennek és a valósággal ellenkezőnek lenni bélyegeznők: akkor hogyan hihetjük el az isteni kinyilatkoztatás azon szavait is, melyekben az mondatik, hogy „megjelenék pedig neki — a Messiásnak — egy angyal mennyből, bátoritván őt.“¹⁶⁾

Apollónak még híres arany-pálcájáról is szól a hitrege.¹⁷⁾ — Az Apolló arany-pálcájánál szent Dávid eme szavai jutnak eszembe: Mondá Jehová az én Uramnak — a Messiásnak: — Űlj az én jobbjomra, míg ellenségeidet lábaid számolyává teszem. Hatalmas botját, pálcáját elküldi az Ur Sionból; uralkodjál ellenségeidnek közepette.¹⁸⁾

Az, hogy a hitrege szerint Apolló Merkurnak adta vala az ő arany-pálcáját: arra mutat, hogy az angyalok is az Isten örök Igéje által nyerték csudálatos méltóságukat és hatalmokat, mennyiben az Atya körülhatólag mindent a Fiu által tesz.

Apolló egy alkalommal egy Hyacynth nevű gyer-

mekkel játékba elegyedett volt; s történt, hogy ugyanakkor Hyacynth agyon is ütettet Zephyrtől; miért ennek el kelle bujdosnia.¹⁹⁾ — Hyacynth alatt, mint a maga helyén láthatni, Ábel, a kedves gyermek értetődik, kit agyonüte Kain, amiért ennek el kelle bujdosnia. Ez így lévén, ha mi a hitregében Apollót Hyacynth-tal játszani olvassuk: az eredetileg körülbelül azt jelenthette, hogy Ábel is, mint a Messiás egyik előképe, egy szerepet játszott Apollóval, a mennyiben ez is tulajdonképen a Messiást helyettesíti a pogány hitregészletben.

Nevezetes az is, hogy a hitrege szerint Apolló maga is együtt munkálkodott Neptunnal a Trója falainak fölépítésében, hárfájának bűvös ereje által varázsolván össze az elszórt idomtalan köveket erős kőfalakká.²⁰⁾ E pontnál — önkénytelenül is — a Messiásnak azon mindenható ereje fejeztetik ki, melynélfogva ő képes vala az érzéketlen kövekből is Ábrahámnak fiakot támasztani;²¹⁾ az az: a pogányokból is olyan gyülekezetet alapítani, melynek tagjai méltók lehessenek az Ábrahámnak tett ígéretekre. — Hogy Apolló a Szentlelket képviselő Neptunnal együtt munkálkodott: annak is meg van a maga értelme. Tudjuk ugyanis, hogy a Messiás csak megszerzette, kiérdemelte számunkra a szükséges kegyelmeket, de tulajdonképen maga a Szentlélek Isten az, ki azokat valósággal közli velünk, ki azokat kiárasztja mireánk. — De én még többet mondok, és a körülményeket jól megfontolva, azt állítom, hogy a hitregében említett város, melyen a Messiás és a Szentlélek képviselői — Apolló és Neptun — együtt fáradoztak, az új, a mennyei Jeruzsálem városára célzó, melyről szent Janosnál ezeket olvashatni: „Látám a szent várost, az új Jeruzsálemet mennyből az Istentől alá szállani (mint Apolló és Neptun is a földön építék a nevezett várost) ugy felékesítve, mint ahogy a férjhezmenendő mátká fel szokta magát ékesíteni. Egyszersmint nagy szózatot hallék az égből, mely azt mondá: Ime az Isten hajléka, melyben az emberekkel fog lakni, — ők az ő népei lesznek, a velőklakó Isten pedig az ők Istenök leszen . . . A város az isteni Fölségnek fényességével diszeskedék . . . kerítőfala nagy és magas vala . . . az Istennek dicsősége világosítja azt, és annak szövétneke a Bárány. Ennek világánál járnak az üdvözült nemzetek és a földnek fejedelmei dicsőségüket és ékességüket abba bevizik“²²⁾ mint Trójához, hogy a hitregészlet szerint a világ csaknem minden fejedelmei összesereglettek.

Ezen szent, ezen világhírű várost építette tehát az Apolló és Neptun által jelölt Szentlélek, az egyik megváltván az üdvözülendő nemzeteket, a másik pedig megszentelvén azokat.

Különben a fennebbmondottakra nézve nem kis világosságot képes deríteni az is, hogy Apolló és Neptun a Laomedon, trójai király, számára építették a várost; mely amidőn teljesen készen vala, Laomedon meg-

10) Apollodor, I. 3. c. 10. §. 2. Ovid. Met. 2. v. 676. 11) Sapient. 2. 24. 12) Ephes. 4. 8. 13) Apollod. et Ovid. I. cit. lásd: Isai. 14. 11. 14) Psalm. 8. 6. Hebr. 2. 8. 9. 15) Luc. 2. 52. 16) Luc. 22. 43. 17) Apollod. I. cit. 18) Psalm. 109.

19) Ovid. Metam. 10. v. 162. 10) Ovid. Epist. Perid. v. 179. 21) Math. 3. 9. — Luc. 3. 8. 22) Apoc. 21.

tagad a kikötött jutalmat és díjt tőlük; amiért is Neptun egy iszonyu tengeri szörnyeteget küldött az egész tartomány pusztítására;²³⁾ mely szörnyetegtől midőn Laomedon meg akará szabadítani magát és alattvalóit, megkérdezte az Apolló jósdáját ez ügyben, mire a jósa kijelenté, hogy a nevezett rémszörny pusztításai mindaddig nem fognak megszűnni, míg valaki az egész ország jólléteért föl nem áldozza magát.²⁴⁾ stb. Már tudva azt, hogy Laomedon maga is eredetileg Ádám atyánk helyett szerepel, az ő leánya Hesione pedig a két Éva valamelyike helyett: azt kell gyanítanunk, hogy az Apolló és Neptun által épített város alatt is eredetileg az Ádám legelső tartózkodási helye, a paradicsom értetődik, melyről az irás azt mondja, hogy „készített vala pedig az Ur Isten Édenben napkelet felől egy gyönyörűséges kertet, melyben elhelyezteté a tőle alkotott embert.”²⁵⁾ Ezért mondatik másutt is a szentírásban a most érintettekre is célzólag: „Az Isten birt engem — a megtestesült örök Bölcseséget, a Messiást — a teremtés kezdetén minden teremtményei előtt. Öröktől fogva elrendeltem, régtől fogva, mielőtt a föld lenne . . . Még nem teremtette vala Isten a földet; . . . midőn az eget készíti vala, jelen voltam . . . midőn a földet alapítá, elintéző, elrendező gyanánt vele valék gyönyörűségeül szolgálván és örvendeztetvén őt minden időben“ stb. Amiből szintén az tűnik ki, hogy az Isten örök Igéje csakugyan tevőleges résztvett a világ és névszerint a paradicsom alkotásában és elrendezésében. Ezért mondatik másutt is: „Az Ur Igéje által alkottattak az eget és szájának Lelke által azok minden erei.”²⁶⁾ S csakugyan, mint másutt terjedelmesebben fejtegetendjük, a hitregészeti bűvös hárfá és más zeneszerek alatt a bölcsék igen nagy része mindig az ékesszólás tehetségét értette. Innen van, hogy a hitregészeti kifejezéshez hasonlóan a Fiu Istenről is, ki által mindenek lettek, az mondatik, hogy „ő mondotta és lettek, ő parancsolta és előállottak.”²⁷⁾ Ha továbbá azt jegyezte föl a hitrege, hogy Apolló és Neptun, vagyis az Isten Fia és a Szentlélek, a Laomedon-Ádám részére és javára működött, és ez mégis megcsalta őket várakozásukban, meg nem fizetvén nekik a köteles díjt: az az Ádám és maradékai iránt való vétkes hálátlanságának a bizonyítványa; miért is épen nincs okunk csudálkozni azon, ha halljuk, hogy a hitregében Neptun egy iszonyu tengeri szörnyeteg, — a valóságban pedig az Isten a tengeri rémszörny által jelölt ördög — dulása, és pusztításainak engedé kitétetni Laomedont-Ádámot és minden utódait. — Ádám is bizonyára csak úgy, mint Laomedon örömet megmentette volna magát és övét e rettentő isteni csapás és átoktól, s ezért Laomedon kérdést is tón a Messiást képviselő Apollóhoz, hogy vajjon miként menekedhetnének meg e szörnyű bajtól? mire a felelet az lón, hogy csakis valakinek önkényes feláldozása által történhetik az meg; mire a hitregészet azonnal Hesionét

a Messiás anyját tünteti föl; világos bizonyosságul annak, mit az Ur Isten a Laomedon által is ábrázolt Ádámnak s a Hesione által jelölt Évának ada feleletül, hogy t. i. a magát önkényes feláldozó nő és annak magzata, a Messiás, fogja megtörni a kígyó fejét, s kiszabadítani a büntherelt embereket az ördög és kárhózat átkos rabságából.²⁸⁾

Itt némelyek megint azt hozhatnák fel ellenvetésül, hogy hát ugyan, mi köze lehetett Máriának — a Hesione által jelölt ezen második Évának — a mások üdveért magát feláldozni kész Hesionéval? avagy mikor áldozta fel, vagy mikor mutatta magát késznek föláldozni a mások üdveért s az ördög hatalma alóli felszabadításért Mária? — Ez valóban nagy és fontos ellenvetés, azonban ennél sokkal nagyobb vala az Isten anyjának a világ üdveért való buzgalma s kiapadhatlan szeretet-özöne. Különben az élesen felállított kérdésekre, úgy hiszem, eléggé megfelelnek a „Religió“ című folyóirat eme szavai:²⁹⁾ „Mária szintén hivatva volt, a szent atyák vélekedése szerint, a főpap, Jézus Krisztus mellett az ő engesztelő áldozatához járulni és közreműködni, vagyis az Istenember érdemeihez azt, ami tisztán emberi, hozzáadni: még pedig nemcsak úgy, hogy ami üdvünkért a Krisztus áldozatjába belégyezzek, hanem, hogy állva az ő keresztje alatt, sebeiből a halálos dőfést ön-szívébe fogadja; melyet csakugyan szenvedett később az a lelkében, miután a távozótól minden megváltottjait gyermekei gyanánt elfogadta.“

(Folyt. köv.)

T Á R C S A.

Eszmevirágok az élet kertjéből.

(Németből szabadon.)

71.

Akármely oldalról szemléld a világot.
Abban a nyugpontot sehol sem találod . . .
Építsd bár lakásod kemény sziklatón,
Ott sem mondhatod, hogy rád semmi vész se jön;
Mert fölülről villám, alulról tűz tenyit;
Csak egy támaszod van: az istenbeni hit.
S minél inkább mélyedsz ez isteni hitbe —
Annál biztosobban lesz lakod építve.

72.

Nefeszítsd a hurt erején túl,
Mert elszakad hol megvékonyul;
Ne merj többet mint amennyit bírsz;
Mert majd később keservesen bírsz! . . .

73.

Nem ismerve jövőnk sötét utját,
— Azon bizton csak úgy haladunk át,

23) Tzetz ad Lycophr. v. 34. 24) Hygin. Jab. 89. 25) Genes. 2. 8. 26) Proverb. 8. 27) Psalm. 32. 6. 28) Psalm. 148. 5.

29) Genes. 3. 15. 1859. 1. féltév. 37. szám. 303. lap.

Ha előttünk az igaz hit lépdél —
S frigyét kötünk a csillagos éggel.

74.

Fájdalmat mindenki tapasztal amíg él;
De kevés látja be, hogy mi abban a cél
Isten azért küldi legtöbb szenvedésünk —
Mert a boldog létben hozzá tértünk késünk!

75.

Két fő kapuja van földi életünknek;
Egyiken beléptünk, másikon kivisznek
A földön túl ismét két kapu néz szembe:
Egyik a pokolba, másik vezet mennybe . . . !

76.

Titkos bánat emészti kebledet?
Isten előtt titkolni nem lehet
Ne rejtegesd etötte hát sebed —
Ugyis tudja, hogy miért viseled!

77.

Szemrehányást téssz magadnak,
Hogy ifju kedveid vannak? —
Ne feledd el soha — kérlek,
Hogy örülhet a jó lélek!

78.

Komor napok jönnek, mennek,
Jut egy kis gond itt mindennek;
De ha elment már a felhő —
Vidám napjok újra feljő.

79.

Ha Istent hiven keresed,
Ő mindig feléd közeleg, —
S ha már megis találtad Őt —
Mennysorság lett neked a föld.

80.

Ha sokat remélünk,
Sokban is csalódunk,
De ha nincs reményünk —
Nincs miben csalódjunk.

V. Cs. J.

Csik vészes napjai.

(Történeti beszély.)

(Folytatás.)

„Ha még annyi lett volna a mennyi volt sem lett volna elég. Különbö az aga szigoruan megtiltotta az öröktől az italt. Eredj csak ama ház felé“ szölt kopjájával egy a falu végén álló ház felé mutatva, mely félig leéget fedelével még állott „ott van az órállomás, ott talán valamit keritenek számodra.“

„Allah legyen veled!“ szölt a jövevény, kiben Dida-

cusra ismerünk s ki tatár öltözete miatt még nem is sejteté, hogy a somlyói zárda jámbor fraterere volna s lépteit a jelzett ház felé irányzá. „Allah salem“ köszönt a belépő „menjete s váltsátok fel Jussufot. Azt izente hogy ha még sokáig künn hagyjátok, haragjában megtenné azt, hogy megfagy s aztán költöhetitek az itélet napig. Nekem pedig adjatok valami melegítöt, ugy át fáztam, hogy csak így didergek.“

„Nini Ali!“ szölt a belépő felé báméskodva az ébren levő calefactor „jerközelebb a tüzhöz és beszéld el, hogy mit láttál? Van-e nagy zsákmányra remény? Régóta várunk s a khán ő méltósága is többször kérdezősködött eljöveteled felöl.“

„Elhiszem“ válaszolt Ali „de veszélyes fába vág-tam, alig hogy bele nem tört a bicskám. No csak-hogy itt vagyok. Zsákmány annyi vár reánk, hogy az-zal a szultán birodalmát is megvehetjük. Szölj csak Ogli „hogy s mint érzi magát a khán s kegyelmes fia, nem történt valami bajuk?“

„Allah megörizte khánunkat és fiát, még szakál-luknak sem történt semmi baja.“

Hát szereztetek-e sok zsákmányt? Ugy hallottam, hogy a gyaurok fővezérét leányával együtt elfogták-tok?“

„Mindez igaz Ali, hosszú kétségbeesett harcz után, derekas sebet ejtvén rajta elfogták őt és leányát is. E vad gerle erősen röpködött, sőt még tört is akart meríteni keblébe, midön látta atyja elestét, de élvén a gyanu-perrel a szerecsen Szaif kicsavarta kezéböl a tört. Most ott van atyjával házuk pinczéjében. A le-ányt — mint hallottam — a khán fia háremének akarja megszerezni. Külömben megérdemli e kegyet, mert szebbet még Mohamed paradicsomában sem fog kapni.“

„Igy hát jól állnak az ügyek.“ Válaszolt Ali. „Most egy kevésse kipihenem magam s majd azután a khán ő kegyelmességéhez megyek kémkedéseimről je-lentést tenni.“

(Folyt. köv.)

Kisebb közlemények.

— Az országos tanítói gyűlés. Az orsz. tanítói gyűlést illetőleg, mely f. évi aug. hó 12-ére hivatott össze, a vallás- és közoktatási minister ur a kir. tanfelügyelőkhöz 12196. sz. a kiadott rendeletben a következő szabályzatot állapította meg:

1. Az országos tanítói testület képviseleti közgyűlése minden két évben egyszer hivatik össze Budapestre, rendszerint augusztus hóban, s minden ily gyűlés legfeljebb nyolcz napig tart.

A gyűlés egybehívásáról a vallás és közoktatás-ügyi minister gondoskodik.

Rendkívüli esetben a minister rendkívüli gyűlést is hívhat egybe.

2. Az országos tanítói testület képviseleti gyűlésére egyelőre az országban létező minden tanító-egylet egy képviselöt küld, azonban ezen ügy közelebbi ren-

dezése után csak oly tanító-egyletek lesznek jogosítva egy képviselő küldésére, melyeknek alapszabályai, a fenálló országos törvények értelmében, a m. kir. kormány által jóváhagyattak és megerősítettek.

3. A tanítói egyletek országos gyűlésére képviselőül csak nyilvános intézetekben működő elemi, felső nép- és polgári iskolai egyszersmind férfi tanítók választhatók.

Az ily képviselő titkos szavazattal csupán a kitűzött nagy gyűlés tartalmára választatik, s e nemű megbízatása a gyűlés bezártával megszűnik.

A megválasztott képviselőnek megbízó levél adatik.

4. A tanító-egyletek képviselőin kívül a vallás- és közoktatásügyi miniszter a kir. tanfelügyelők közül mindenkor 10—12-t kinevez, s ezeken felül meghívja az állami tanító- és tanítónőképezdek egy-egy képviselőjét, kik ott az orsz. tanítóegyletek képviselőivel egyenlő tanácskozási és szavazati joggal bírnak.

5. Az országos tanítói testület képviseleti közgyűlésének célja az, hogy az országban létező különböző tanító-egyleteknek képviselőik által alkalmuk legyen egymással érintkezni, s ez alkalommal a népnevelés és oktatás körében felmerülő fontosabb elvi és eljárási kérdések megvitatása után véleményeiket egyeztetni és nyilvánítani.

6. A 2. és 3. pontban kijelölt módon megalakult országos tanítói képviseleti közgyűlésnek feladata különösen tanácskoznai és véleményt mondani:

a) Az 1868-ik évi XXXVIII. törvényben megállapított elemi, felső nép- és polgári iskolák körébe vont nevelés és tanítás előmozdítására tartozó ismeretek gyarapítására és ezek tanítása módszerére, s mindkettőnek a tanítók közötti általános terjesztésére nézve.

b) Igyekszik módokat találni ez iskolák belső életére vonatkozó rendtartás és fegyelem gyakorlása módjának javítására.

c) a tanítási eszközök megválasztásán, javításán, s célszerű módon való szaporításán és terjesztésén oly módon törekszik, hogy a tanítóegyletek e részbeni kívánságát, meghallgatja, számbaveszi s esetleg a vallás- és közoktatásügyi miniszter által ítélete alá bocsátottakat megbírálja, s ez irányokban véleményeit nyilvánítja.

d) Ügykörébe veszi az Eötvös-alap kezelését, gyarapítását s az abból adható segélyek megállapítását, s kiosztását.

e) Ügyrendjét a kiadott szabályok értelmében megállapítja.

Ügyköréből ki vannak zárva minden vallási és oly tanügyi politikai kérdések, melyeket a törvényhozás a népoktatási törvények már felállított hatóságokra bízott, vagy a melyek feletti intézkedés jövőre is egyedül reá tartozhatik; nemkülönben a tanítónők ügyében eddig is ok nélkül folytatott, meddő viták; az óvodák, gyermekkertek, emberbaráti intézetek felállítására, szervezésére, kormányzására tartozó mindennemű értekezések.

7. A 6. pont. a), b), c) és d) betűi alatt általánosan megnevezett ügyek körébe eső fontosabb tárgyakat és ezek részleteit, az ország különféle vidékein létező tanító-egyletek időről időre, belátásuk szerint kiválogatják, kérdésképen magok elé állítják, aztán saját körükben megvitatják, s úgy készített megállapodásaikat illetékes tanfelügyelők útján, az országos tanítói képviseleti gyűlés előtt legalább hat héttel a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez felküldik.

A tanító-egyletektől e módon egybegyűlt kívánalmakat, a vallás- és közoktatásügyi miniszter a közoktatásügyi miniszter a közgyűlést megelőzőleg két héttel előbb egybejött előkészítő bizottságnak, a kitűzendő tárgyak egyeztetése, valamint a gyűlés tárgyaira nézve javaslat tétel végett kiadja.

8. A 7. pontban megjelölt ezen előkészítő bizottság áll, a nagygyűlés bezárása előtt titkos szavazattal kijelölt 12—14 tanító-egylet részéről a beállandó nagygyűlésre megválasztott s a budapesti vagy a pestmegyei tanfelügyelő elnökleite alatt összeülendő képviselőiből.

A f. évi augusztus hó 12-én egy jövőendő tanító nagygyűlést előkészítő bizottság megalkothatására, az illető 12—14 tanító-egyletet a vallás- és közoktatásügyi miniszter jelöli ki, melyek aztán megválasztott képviselőiket a fennebb kijelölt időben Budapestre felküldik.

9. Az előkészítő bizottság munkálatát a nagygyűlés megnyitása előtt 5 nappal a vallás- és közoktatási miniszterhez felterjeszti, a honnan az helybenhagyás után a miniszter által hozzáadandó tanácskozási tárgyakkal együtt, a nagygyűlés megnyitása előtt 2 nappal, a bizottság elnökségét vezető tanfelügyelőhöz beküldetik, ki azokat a gyűlést megelőző napon a gyűlés tanácskozmányán előadja.

10. Midőn az orsz. tanítói képviseleti nagygyűlés egybejött, korelnök vezetése alatt, saját kebeléből elnökét, alelnökét és 2—3 jegyzőjét titkos szavazattal megválasztja.

Megalakulván a gyűlés, a tanácskozás alá bocsátandó tárgyakhoz képest szakbizottságait megválasztja.

Szakbizottságai következők lehetnek:

a) Nevelési (paedagogiai) szakbizottság, b) tanítási és módszerei, (didaktikai és methodikai) sz. b., c) rendtartási s fegyelmi sz. b., d) tanítási eszközök és szerek, sz. b., e) Eötvös-alap sz. b., f) tanítói egyletek általános szervezetét tárgyaló sz. b. stb.

11. Az Eötvös-alapot e végre kiküldött 4—5 tagu bizottság a III. tanítói nagygyűlés bizottságától a közgyűlés átveszi; azután e végre 20 évre választandó kezelőbizottságot választ. A kezelés és a segélyosztás alapszabályait megállapítja. A tőke gyümölcsöztetését, esetleg valamely szilárd alapu és hitelű pénzüntézetre bizza.

12. A szakbizottságok munkálatai a közgyűlés elé terjesztetvén, megvitatatnak s megállapítatnak

13. A gyűlés bezárta előtt az ország különböző

vidékein levő tanító egyletek közül 12—14 egylet titkos szavazattal a végett jelöltetik ki, hogy a bezárt közgyűlésre következő közelebbi orsz. gyűlésre a 8. pontban megnevezett előkészítő bizottságba képviselőiket ezek küldjék fel.

14. Az országos tanítói képviseleti közgyűlés megállapodásai, mint vélemények és javaslatok a gyűlés folyamáról vezetett jegyzőkönyvvel együtt a vallás- és közoktatási ministerhez felterjesztetnek.

Ha a gyűlés bezártakor a jegyzőkönyv nem lenne készen, annak hitelesítésére az elnökök és jegyzők mellé 3—5 tagu bizottság küldetik ki.

15. A közgyűlés megállapodásainak és jegyzőkönyveinek közzétételéről a vallás- és közoktatásügyi minister gondoskodik.

16. A tanítói orsz. képviseleti közgyűlésre választott és küldött képviselőket, valamint a minister által ide kinevezett tanfelügyelőket és állami tanítóképezdei képviselőket, az utazás és gyűlés tartama idejére, annak idején megszabandó napidij és utazási költség illeti, ezek szabályszerű utinapló bemutatása mellett az állampénztárból fedeztetnek.

17. Minden ily nagy gyűlés alkalmával az országos tanszermuzeumban taneszköz- és tanszer-kiállítás rendeztetik a végből, hogy a gyűlés tagjainak alkalmuk legyen mindennemű taneszközt szemlélet útján megismerni.

A közgyűlés tárgyait előkészítő bizottságba, a gyűlés megnyitása előtt két héttel, f. é. július hó 28-ára meghívotnak a következő 14 tanító-egylet megválasztott képviselői, u. m. az aradvidéki, beregmegyei brassói, budapesti csongrádmegyei, debreczeni reform; délmagyarországi, sz. fehérmegyei, kalocsavidéki rkath., kolozs-dobokai, pécsi, pozsonymegyei, szepesi, zala-megyei tanító-egyletek képviselői.

Budapest, 1881. június hó 50-án.

Trefort.

— Egy új oltárkép s az egyházi festészet.

Straubert Ödön helyi gymn. képesített s kettős okmánynyal kitüntetett rajzmester és tanár legújabb festményét, egy, a nagyernyei róm. kath. templom számára szegődött oltárképet, mely e nemből tőle már a 37-ik munka, több havi dolgozás után befejezvé; egy újabb szép festményvel gazdagította az egyházi festőművészet termékeit.

A mű mindenszentek ünnepét jelképezi, mi annál nehezebb ki vitelű, mennél több személyből alkotta egybe a hittani eszmény szellem világából összhangzó s minden osztályt képviselő csoportulatokat. — s még is meglepő szépen sikerült. Én részemről a hiterkölcsei életre nézve valóságos eseménynek tekintem azon jelenséget, midőn egy ilyen mű festményt, megalkotva szemlélhetek; mert tudom tapasztalásból, mekkora behatása van a festészetnek és szobrászatnak a képzelem világára. — Ha Vörösmartyt templomba záratásakor riasztották a megénekelte haragos oltárképek

„gunyoló faszentek és csorbaszáju angyalok“ én is hivatkozhatom olyan templomokra, melyek bozontos batuszu, haragos tekintetű, golyvás nyaku képeire nem nézhettem mint ministráló falusi diák félelem nélkül. — Elképzelhetni minő behatása lehet az ily képeknek a megáldott anyák születendő gyermekeire, sőt hallottam olyan észrevételeket is, hogy bizonyos községekben a gyermekek jobbára hasonlítanak ama képekhez és szobrokhoz, melyek ott a templomokban vannak elhelyezve. — Mindezekből azt is könnyű megérteni, hogy az egyházi művészetnek, valódi művészetnek kell lennie, s ha nem is tud mindig az eszmény legmagasb regioiba fölemelkedni, de legalább a középszerűség fokán kell állania s monstrumokat és ijesztő alakokat nem szabad közszemlére állítania! . . .

Az eszményről azt mondja egy széptani jeles iró*), hogy az — „ahol a tárgyak bizonyos sorozata és osztálya forog szóban, ugyanazon osztálynak a lélek által képzelte egyede, mely annak sajátserű tulajdonait kitűnő fokban, oly tökélyben bírja, mely a valóságnak végtelenül fölötte áll. Ily eszmény — a boldogs. Szűz eszményképe — volt az, mely az elmés Novalis szeméi előtt lebegett:

Látlak sok szép művészi képen,
Arczod oly bájos, isteni!
De mint szívemben élsz, aképen
Egyik se tud lefesteni!

Csak azt tudom, hogy én azóta
A nagy világot megvetém,
S keblem szeliden áthatotta
Egy édes-titkos érzemény.”

Straubertünknek is legkedvesebb eszményképe az „Immaculata“, mely alakban már oly műveket alkotott meg, melyek minden szemlélő ajkaira e szózt idézték: szép! de — miként ő mondja — a remek még hátra vagyunk. Kívánunk neki állandó egészséget és kitaró munkakedvet, hogy még több szép oltárképpel gazdagíthassa a magyar egyház templomait, melyekben már is annyi szép alkotása éleszti és ápolja csöndben és zajtalanul csupán a néma szemlélet által; de azért annál hatásosabban és maradandóbb benyomással a szívek vallás erkölcsi hitéletét. — Azokat pedig, kik oltárképek létesítésén fáradoznak, arra kérjük, hogy a kontárkodás helyett vegyék pártfogásba a valódi művészetet, melynek alkotásai minden tekintetben megfelelnek a józításnak s a hiterkölcsei élet követelményeinek.

V. Cs. J.

— Nyilvános köszönet. A kődi-vásárhelyi oltár-egylet, mely seraflelkű elnöke, méltóságos Szentkereszty Stefania ő nagysága kezdeményezése folytán, nságos Bálint Károly cz. kanonok, ker. főesperes, oltár-egyleti igazgató ur tapintatos és ügybuzgó vezetése mellett évről-évre több és gazdagabb aján-

*) Jungmann, a szépség és szép-művészet, 143. l.

dékokkal örvendeztetni meg a székelyföldi szegény templomokat, közelebből a sepsiszetiványi templomnak is fényes tárlatából egy gyönyörű 3 m. 80 cm hosszú, 3 m. szélességű piros oltárszőnyeget ajándékozott, melyért „Isten fizessével” párosult hálás köszönetét nyilvánítja S.-Szentiván, 1881. júl. 15-én. Tódor József r. k. s. k. lelkész.

Irodalom.

— **Eredeti rövid s gyakorlati szent beszédek az év minden vasárnapjára.** Irta Weninger Xav. Ferencz, hittérítő a Jézus társaságából, hittudor. Fordította egy egri pap. Első évfolyam. Eger, 1881. Szolcsányi Gyula kiadása. 8-adr. 228 l. Ára 1 frt.

A lelkipásztorkodó papság maga érzi legjobban mily nagy szüksége van eredeti, rövid s gyakorlati sz. beszédekre, s örömmel karolja fel az oly munkákat, melyek azon igényeket kielégítik. — Ily munkát kaptunk most Egerből. A hirneves Weninger jezsuita amerikai hittérítő, a mult évben kezdvén közrebocsátani sz. beszédeit, a vasárnapiak egy év folyamát máris nyelvünkön bírjuk a fentizedezett müben. A sz. beszédek a német eredetiben eddig már három kiadást értek elégséges bizonyítékául jelességöknek.

Weninger sz. beszédeinek minőségét eléggé jelzi címök. Eredeti felfogásuak, új tárgyakkal találkoznak bennök, s e tárgyak változatosak; rövidék, kis felőrára számítvák, abból indulván ki a szerző, hogy a hitszónoknak röviden, de velősen kell beszélnie; röviden, hogy meg ne unják, — velősen és hatalmasan, hogy sikert arasson; gyakorlatiak, vagyis a ker. hit és élet elveit és kötelességeit, a valóban ker. kath. hitélet követelményeit feltüntetők. A nyelv egyszerű, könnyen elsajthítható A szerző arra törekedett, hogy a választott tárgyakat főbb vonalaikban kifejtse, eszméket, gondolatokat adjon. E szerkezetökben is elmondhatók; azonban annyi anyag van bennök hogy az ügyes szónok könnyen csinálhat a rövidből hosszabbat, ezt vagy azt a pontot az adott eszmékből bővebben kifejtvén. A magyar fordításban egy-egy beszéd körülbelül 4—5 lap.

A magyar fordítás helyességéről elég kezességet nyujt az, hogy e munka Egerből jött ki.

A magyar kiadás, egy évfolyamra terjedő vasárnapi sz. beszédeket tartalmazó, 15 ivre terjed, összesen 48 beszéddel. Az ár a lehető legolcsóbbra van szabva. Egy egész évfolyam 1 frt.

E beszédek kiadásának célja volt: e nevezetes, praktikus beszédeket nálunk is meghonosítani. Az olcsó ár is arra van számítva, hogy e hézagpótló munka mennél jobban elterjedjen. Ha az érdeklött közönség érdemlett

pártolásban fogja részesíteni e kiadványt, a kiadó közre fogja bocsátani Weninger ünnepi sz. beszédeit is, s azután a többi vasárnapi évfolyamokat.

Ujra ajánljuk e vállalatot a lelkipásztorkodó főt. papság figyelmébe.

A napi események köréből.

— A lourdesi magyar zarándokok számára mintegy 70 — július 27-én Budapesten az egyetemi templomban gyűltek össze, hol Dr. Nogáll János fölszentelt püspök, mint a zarándoklat vezetője „Veni Sancte”-val összekötött ünnepélyes szent misét mondott és a jelenlevőkre áldást adott. Mise után ő Méltósága a központi papnövelde nagytermében összegyűltekhez tartott nagyszabású beszédeben utasítást adott a menetet illetőleg, fölkervén a zarándokokat, hogy a szeplőtlen szűhöz szeplőtlen tiszta szándékkal és a világi élvezken felül emelkedő szívvvel utazzanak, utközben a rózsa füzért imádkozzák, és ismertető jelül mindnyájan kékszínek kórárdát szerezzenek magoknak. A zarándokok két csoportban fognak elindulni. Az egyik csoport július 28-án indul Budapestről Pragerhofon keresztül egyenesen Perüg, a másik csoport előbb Bécsbe megy s onnan 29-én Peribe, hol a két csoport össze fog találkozni. Isten angyala kísérje utjokban a jámbor szívű zarándokokat. A szent cél minket is egyesít velők s szívünkben velök utazunk Magyarország védasszonya tiszteletére.

— IX. Pius tetemeinek átszállítása alkalmával — július 13-án — az olasz esőcselék botrányos bántalmazást követett el. Ez embertelenség felett az egész kath. világ siet XIII. Leo Szentséges Atyáknak részvét-nyilatkozatokat küldeni s a bűn elkövetőinek gonosz merénylete ellen tiltakozni. Fin. dr. Hajnald Lajos bibornok s kalocsai érsek ur ő Eminentijája Teplitzből f. hó 19-én következő sürgönyt küldött Szentséges Atyáknak: *Ego et Suffraganei mei Episcopi: Csanadiensis, Magnovaradiensis, Transylvaniensis nomine etiam Cleri populique nostri intimum dolorem exprimimus super indignissima adgressione funebris ductus Pii Papae noni in cineribus etiam suis per nos venerati et super offensa hoc facto summae pontificiae dignitati illata. Archiepiscopus Colocensis.* Eme sürgönyre f. hó 21-én Rómából következő sürgönyválasz érkezett ő Eminentijájához: *„Summo Pontifici gravi moerore affecto ob nota scandala peraccepta fuerunt sensa Tui telegrammatis. Sanctitas Sua gratias Tibi agens necnon Tuis Episcopis Suffraganeis, — Clero et populo Apostolicam benedictionem singulis peramanter impertit.*

Ludovicus Cardinalis Jacobini.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztő-bizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak. BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, CSISZÉR JÁNOS, Dr. TÓDOR JÓZSEF.

Nyomatott a püspölyc. gyorsajtóján Gyulafehérvártt. (Klüger B.-nál).